

'Ik had liever een vader gehad'

Voormalig politicus Gerrit Jan Wolffensperger (81) is de zoon van gefusilleerd verzetsstrijder Gerrit van der Veen. In **Oorlog is erfelijk** vertelt hij over zijn vader die hij nooit heeft gekend, maar wel heeft gemist in zijn leven.

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: BERRY VAN GALEN, PRIVÉBEZIT

Ik wil graag iets zeggen voor we aan het interview beginnen", zegt Gerrit Jan Wolffensperger in zijn Amsterdamse werkkamer. "Mijn verhaal klinkt misschien nogal verdrietig. En het laatste wat ik wil, is dat de mensen de indruk eraan overhouden dat ik zielig of verdrietig ben. Ik heb een heel mooi leven gehad. Veel leuke, spannende dingen gedaan. Ik heb gefotografeerd en gedoceerd aan de universiteit, ben voor D66 wethouder, Tweede Kamerlid en fractievoorzitter geweest en daarna bestuursvoorzitter van de publieke omroep. Het is een carrière waar ik trots op kan zijn."

Waarom vertelt u dat verdrietige verhaal in 'Oorlog is erfelijk'?

"Oorlog is iets vreselijks dat in vier, vijf, misschien wel zes generaties doorklinkt. Die boodschap moet verteld blijven worden. Dus ik dacht: dat kan ik ook."

Wolffenspergers verhaal gaat over een vader die hij 'nooit heeft gekend, nooit heeft gezien en nooit heeft aangeraakt', zoals hij het zelf ooit mooi verwoordde

in een documentaire. Een man naar wie straten en scholen zijn vernoemd: de Amsterdamse kunstenaar en verzetsman Gerrit Jan van der Veen (1902-1944). Hij wilde in mei 1944 met zijn verzetsgroep gevangenen bevrijden uit het Huis van Bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam. Het mislukte. Zwaargewond wist Van der Veen te ontkomen, maar hij werd twee weken later alsnog door de Duitsers opgepakt en op 10 juni 1944 in de duinen bij Overveen gefusilleerd. Van der Veen was getrouwd en had twee dochters, maar hij had al lang voor de oorlog ook een vriendin, Guusje Rüb-saam, die met hem samen in het verzet ging en bij wie hij een kind verwekte. Dat kind was Gerrit Jan, hij werd twee maanden na de executie geboren. Over zijn vader sprak zijn moeder nauwelijks. Toen hij zes was toonde ze hem een foto van Van der Veen en zei: "Dit is je vader."

Wat voelde u toen?

"De foto staat zo lang als ik me kan herinneren op mijn bureau. Aan dat moment en de emotie erbij heb ik geen herinneringen. Ik wist wel dat die foto

iets dierbaars was, iets wat ik moest koesteren. Maar die vader was een mythe. Mijn moeder stortte zich na 1945 op haar werk. Ze werd een gerespecteerd psychiater en was veel weg. Daarom ben ik grotendeels door mijn grootmoeder opgevoed. Pas toen ze op mijn tiende trouwde met Willem Wolffensperger – die overigens ook dapper was geweest in de oorlog – ontstond er een gezin. Samen kregen ze nog twee kinderen. Hij heeft in mijn leven de rol van vader vervuld en veel voor mij gedaan. Mijn moeder begon een nieuw leven. In een nieuw leven praat je niet de hele tijd over je eerste heldhaftige man."

U vertelt in 'Oorlog is erfelijk' dat de eerste tien jaren van uw leven een zwart gat zijn. Wat herinnert u zich nog wel?

"Ik had een heel sterke band met mijn grootmoeder. Ze woonde nota bene in de Gerrit van der Veenstraat, mijn Montessorischool zat daar om de hoek. Ik ging elke ochtend om acht uur met mijn autopod van ons huis op de Churchill-laan naar mijn oma, waar ik ontbeet. Vervolgens ging ik naar school, at ik

'Natuurlijk ben ik ook trots op hem,
met **alle kanttekeningen** van dien'

tussen de middag bij oma en aan het eind van de middag stepte ik terug naar de Churchillaan. Pas veel later realiseerde ik me dat er iets miste. Mijn vriendinnen vertelden over hun jeugd met papa en mama op de fiets; een voorop, een achterop. Gingen ze met z'n allen naar het strand en zo. En ik had nul van dat soort verhalen. Ik herinner me helemaal niets van die eerste tien jaren. Een opmerkelijk soort verdringing."

Slijt die oorlog als je ouder wordt?

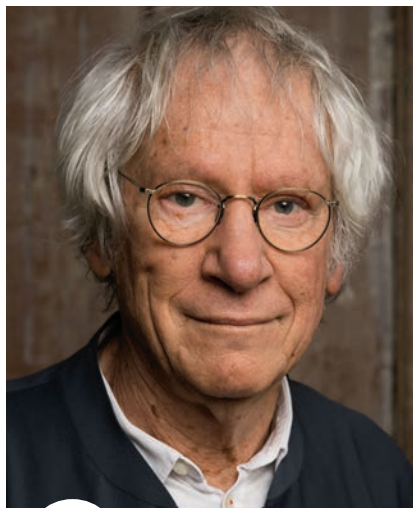
"Ik zou eerder zeggen dat het tegenovergestelde waar is. Lange tijd was er sprake van een stukje verdriet, maar een paar jaar geleden werd ik me ervan bewust dat er ook boosheid meespeelde. Die boosheid heeft betrekking op het leven in de schaduw van een mythologische held. Ik had liever een vader gehad dan een mythe. Het is een van de redenen dat ik die oorlog heb willen verdringen in mijn leven. Ik kwam op een gegeven moment in openbare functies terecht, zoals in de politiek. Het laatste wat ik daarin wilde, was op de schouders van iemand anders staan. Daar ben ik heel bang voor geweest, denk ik."

Bent u ook trots geweest op wat uw vader heeft gedaan?

"Natuurlijk wel. Ik ben trots, met alle kanttekeningen van dien. Hij nam op een gegeven moment te veel hooi op zijn vork, wilde te veel doen. Drie dagen voor de bevrijdingsactie in Amsterdam had hij deelgenomen aan een overval in Den Haag. Het werd hem afgeraden om meteen opnieuw in actie te komen. Maar hij zat waarschijnlijk in een flow waar hij niet meer uitkwam."

Wat dreef uw vader?

"Ik denk dat een soort burgerlijk fatsoen bij hem de hoofdrol speelde. Hij was geen aanhanger van een politieke overtuiging. Hij vond het gewoon onbehoorlijk wat Nederland was aangedaan. En dat je dat niet moest accepteren. Dat was zijn drijfveer."

PASPOORT

NAAM *Gerrit Jan Wolffensperger*

GEBOREN *9 augustus 1944 in Amsterdam*

PRIVÉ *Getrouwd*

OPLEIDING *Rechten en economie in Amsterdam*

CARRIÈRE *Werkte als acteur, fotograaf, ladingofficier bij de KNSM en docent aan de rechtenfaculteit van de Universiteit van Amsterdam.*

Kwam in 1978 voor D66 in de

gemeenteraad van Amsterdam.

Was daar onder meer wethouder van onderwijs en herhuisvesting.

Zat van 1986 tot 1997 namens D66

in de Tweede Kamer, waarvan de laatste drie jaar fractievoorzitter.

Was van 1998 tot 2003 bestuursvoorzitter van de NPO. Is altijd

actief geweest in de fotografie, onder meer bij de stichting World

Press Photo.

Lijkt u daarin op hem?

"Beide vaders zitten in mijn leven, maar die tweede heeft gewonnen. Als mijn eerste vader was blijven leven, zou ik misschien nog meer de artistieke kant zijn opgegaan. Mijn tweede vader heeft me uiteindelijk gestuurd richting recht en economie, daarin ben ik qua werk terechtgekomen."

Wat was uw drijfveer om de politiek in te gaan?

"Het had in zekere zin te maken met naar buiten treden en zichtbaar zijn. Daar kwam bij dat ik van begin af aan een fanatieke D66'er was. Ik vond het een fascinerend idee om sturing te geven aan een stad, en later aan een land. Ik wilde graag meebepalen wat er in de stad en in het land gebeurde."

Hoe beleeft u deze tijd?

"Ik vind het vreselijk. Het is misschien wel het ergste wat we hebben meegemaakt sinds de Tweede Wereldoorlog. En het wordt alleen maar erger. Als ik 's morgens mijn ochtendkrant uitheb, ben ik depressief. Ik raak het niet kwijt."

Maar, zoals u in het begin al zei: uw leven was ondanks die oorlog meer dan de moeite waard?

"Ja, het was mooi en zinvol. Er was verdriet – rond mijn 25e stierven een aantal mensen die me zeer dierbaar waren – en eenzaamheid vanwege het gemis van die vader. Maar ik heb alles wat ik wilde doen gedaan en de halve wereld gezien. In 1968 voer ik voor de KNSM op en neer tussen de oostkust van Amerika en de Cariben. Dat is een van de mooiste stukjes van mijn leven. En ik ben al 55 jaar gelukkig met mijn huidige vrouw. Zij heeft alles gerepareerd. Misschien is een mooi leven juist dat je hoogte- én dieptepunten hebt, en niet kabbelend hebt geleefd."

> OORLOG IS ERFELIJK | MAANDAG | NPO 2 | BNNVARA | 21.10